

POSTANOWIENIE

Dnia 15 lipca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący)

SSN Paweł Księżak

SSN Jacek Widło (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi A. F.

na przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w (...) sygn. I AGa (...),
z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 15 lipca 2020 r.

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Powód A. F. (dalej: Skarżący, Powód lub Strona), reprezentowany przez pełnomocnika, pismem z 30 kwietnia 2020 r. wystąpił za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego w (...) do Sądu Najwyższego o stwierdzenie, że w sprawie o zapłatę z jego powództwa przeciwko N. Sp. z o.o. z siedzibą w E. prowadzonej przez Sąd Apelacyjny w (...) pod sygn. akt I AGa (...), nastąpiło naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Strona wniosła o:

1. stwierdzenie przewlekłości postępowania sądowego w ww. sprawie,
2. wydanie Sądowi Apelacyjnemu w (...) zalecenia niezwłocznego wykonania złożonego przez Skarżącego wniosku w przedmiocie wydania odpisu wyroku z 4 grudnia 2019 r. wraz z nadaniem mu klauzuli wykonalności odnośnie pkt. 1, zasądzenie od pozwanej Spółki na rzecz Powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz doręczenie tytułu wykonawczego na adres pełnomocnika Skarżącego,

3. przyznanie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz Strony kwoty 5.000 zł,

4. zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz Skarżącego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skargi wskazano, że 30 listopada 2017 r. Skarżący złożył pozew o zapłatę przeciwko N. Sp. z o.o. z siedzibą w E. Sąd Okręgowy w G. wydał 12 stycznia 2018 r. nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, sygn. akt IX GNc (...). W związku ze złożonymi przez stronę pozwaną zarzutami sprawa była rozpoznawana w postępowaniu zwykłym pod sygn. akt IX GC (...). Wyrokiem z 28 stycznia 2019 r. Sąd Okręgowy w G. oddalił powództwo. Nie zgadzając się z tym rozstrzygnięciem, Strona 11 kwietnia 2019 r. złożyła apelację do Sądu Apelacyjnego w (...), który prowadzi postępowanie pod sygn. akt I AGa (...). W wyniku rozpoznania apelacji Powoda, Sąd Apelacyjny w (...) wydał 4 grudnia 2019 r. wyrok zmieniający orzeczenie Sądu I instancji m.in. w ten sposób, że utrzymano w mocy w całości nakaz zapłaty wydany 12 stycznia 2018 r. Niezwłocznie, tj. 5 grudnia 2019 r. strona powodowa wystosowała wniosek o wydanie odpisu wyroku wraz z nadaniem mu klauzuli wykonalności, który został doręczony do Sądu Apelacyjnego w (...) 9 grudnia 2019 r.

Jednakże, pomimo doręczenia powołanego wniosku, Sąd Apelacyjny w (...) uchybił dyspozycji art. 781¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j.: Dz.U. 2019, poz. 1460 z późn. zm.; dalej: k.p.c.), i nie rozpoznał go w przypisanym terminie. Pismem z 26 lutego 2020 r. Skarżący zwrócił się do Sądu o niezwłoczne rozpoznanie jego wniosku z 5 grudnia 2019 r. Pismo to wpłynęło do Sądu Apelacyjnego w (...) 3 marca 2020 r., jednak i ono nie odniosło zamierzonego skutku.

W ocenie autora skargi, powyższe okoliczności przesądzającą o uchybieniu przez Sąd Apelacyjny w (...) dyspozycji art. 781¹ k.p.c., zgodnie z którym wniosek o nadanie klauzuli wykonalności sąd rozpoznaje niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni od dnia jego złożenia. Sąd Apelacyjny w (...) pozostaje od wielu tygodni w bezczynności, której nie można usprawiedliwić żadnymi przesłankami merytorycznymi. Przez bezczynność Sądu Powód narażony jest na poniesienie

wymiernej szkody. Wierzytelność, która powstała jeszcze w 2012 r. i została prawomocnie zasądzona na rzecz Skarżącego po trwającym ponad dwa lata procesie, nie może być skutecznie wyegzekwowana od dłużnika.

Reprezentujący Skarb Państwa Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) w odpowiedzi na skargę z 22 czerwca 2020 r. wniósł o oddalenie skargi. W uzasadnieniu przedstawił sekwencję zdarzeń i czynności podejmowanych w niniejszej sprawie.

Sąd Apelacyjny w (...) wydał 4 grudnia 2019 r. wyrok w sprawie o sygn. akt I AGa (...) Postanowieniem z 4 grudnia 2019 r. wyrok ten został sprostowany. Wniosek Skarżącego o nadanie klauzuli wykonalności ww. orzeczeniu wpłynął do Sądu Apelacyjnego 9 grudnia 2019 r.

W sprawie zmienił się sędzia sprawozdawca z uwagi, początkowo na nieobecność związaną ze stanem zdrowia (zwolnienie lekarskie bez przerwy od 3 lutego 2020 r.), a następnie w związku ze złożeniem przez sędziego referenta wniosku o przejście w stan spoczynku na podstawie art. 70 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. 2020, poz. 365 ze zm.). Uchwałą z 24 kwietnia 2020 r., KRS (...)/2020/O, Krajowa Rada Sądownictwa przeniosła sędziego w stan spoczynku.

Postanowieniem z 10 marca 2020 r. sprostowane zostało postanowienie z 4 grudnia 2019 r. oraz wyrok z 4 grudnia 2019 r. Zarządzono doręczenie odpisu postanowienia prostującego Stronom. Zarządzeniem z 10 marca 2020 r. zobowiązano pełnomocnika Powoda do uzupełnienia w terminie tygodniowym wniosku o nadanie klauzuli wykonalności przez wyjaśnienie czy przedmiotem wniosku jest w istocie nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w G. z 12 stycznia 2018 r. w sprawie IX GNc (...).

Następnie, w kraju ogłoszono zagrożenie epidemiologiczne [rozporządzeniem Ministra Zdrowia z 27 lutego 2020 r. w sprawie zakażenia koronawirusem SARS-CoV-2 (Dz.U. 2020, poz. 325)], a następnie stan epidemii wirusa COVID-9 [rozporządzeniem Ministra Zdrowia z 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. 2020, poz. 491)]. W okresie od 31 marca do 16 maja 2020 r. obowiązywał art. 15z ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z

zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. 2020, poz. 374), zgodnie z którym zaprzestanie czynności przez sąd, organ lub podmiot, prowadzące odpowiednio postępowanie lub kontrolę, w okresie, o którym mowa w ust. 1 (tj. w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19), nie może być podstawą wywodzenia środków prawnych dotyczących beczynności, przewlekłości lub naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Zarządzeniem Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...) z 18 marca 2020 r., nr (...), wstrzymano wysyłkę wszelkich pism sądowych. Zarządzenie to uchylono od dnia 11 maja 2020 r. zarządzeniem nr (...)z 30 kwietnia 2020 r.

Postanowieniem z 12 maja 2020 r. oddalono wniosek Skarżącego o nadanie klauzuli wykonalności punktowi I wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z 4 grudnia 2019 r., sygn. akt I AGa (...), oraz uchylono zarządzenie z 10 marca 2020 r. zobowiązujące pełnomocnika Powoda do uzupełnienia wniosku o nadanie klauzuli wykonalności.

W dniu 21 maja 2020 r. wpłynął wniosek Powoda o nadanie klauzuli wykonalności nakazowi zapłaty Sądu Okręgowego w G. z 12 stycznia 2018 r. sygn. akt IX GNc (...). W dniu 18 czerwca 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) nadał klauzulę wykonalności ww. nakazowi zapłaty. Tytuł wykonawczy wysłano do pełnomocnika powoda 19 czerwca 2020 r.

Zdaniem Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...), nie sposób dopatrzyć się przewlekłości niniejszego postępowania. Sąd podejmował liczne, wymienione powyżej czynności procesowe. Wydanie kolejnych postanowień o sprostowaniu orzeczeń było konieczne i miało wpływ na dopuszczalność nadania klauzuli wykonalności. Na tok postępowania nałożyła się usprawiedliwiona nieobecność, a następnie przejście przez sędziego referenta w stan spoczynku, jak również ogłoszenie stanu zagrożenia epidemią, a następnie stanu epidemii COVID-19 w całym kraju.

Reasumując, w opinii Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...) skarga winna ulec oddaleniu w całości jako oczywiście bezzasadna.

Sąd Najwyższy zaważył, co następuje:

Skarga nie jest zasadna i podlega oddaleniu.

W pierwszym rzędzie należało ustalić, czy w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności przysługuje skarga na przewlekłość postępowania.

W uchwale Sądu Najwyższego z 4 sierpnia 2016 r., III SPZP 1/16, OSNP 2017 nr 5, poz. 63, wyrażono stanowisko, że niedopuszczalna jest skarga na przewlekłość postępowania, której przedmiot stanowi zwłoka w nadaniu klauzuli wykonalności prawomocnemu nakazowi zapłaty wydanemu przez sąd rejonowy w postępowaniu upominawczym [art. 373 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. oraz art. 8 ust. 2 i art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75 z późn. zm.; dalej: u.s.p.p.)].

Od czasu wydania tego orzeczenia doszło do zmiany stanu prawnego. Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2016, poz. 2103), która weszła w życie 6 stycznia 2017 r. w art. 6 dokonała istotnej nowelizacji u.s.p.p., wprowadzając w niej między innymi następujące zmiany: 1) w art. 1 dodała ust. 3 w brzmieniu: „Przepisy ustawy stosuje się zgodnie ze standardami wynikającymi z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. 1993, poz. 284, ze zm.)”; 2) art. 2 ust. 1 nadała brzmienie: „Strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej, niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych, albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania),” 3) ust. 2 nadała treść: „Dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo

czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania”.

Po wejściu w życie tej nowelizacji w orzecznictwie Sądu Najwyższego zaprezentowano inne stanowisko. W postanowieniu z 18 stycznia 2017 r., III SPZP 2/16, Sąd Najwyższy stwierdził, że u.s.p.p. ma zastosowanie do przewlekłości w postępowaniu klauzulowym, a więc odmiennie w stosunku do poglądu wynikającego z uchwały z 4 sierpnia 2016 r., III SPZP 1/16, ONSP 2017 nr 5, poz. 63.

W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2019 r., I NSPZP 1/18, stwierdzono, że „w sprawie o nadanie klauzuli wykonalności dopuszczalne jest wniesienie skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki”.

W uzasadnieniu ww. rozstrzygnięcia podkreślono, że „dodanie art. 1 ust. 3 u.s.p.p. potwierdza jedynie istniejący wcześniej kontekst normatywny, tj. obowiązek uwzględnienia treści Konwencji oraz utrwalonego na jej tle orzecznictwa ETPC i powinno być traktowane jedynie jako wyraz stanowiska ustawodawcy, że aspekty te nie były w dostatecznym stopniu uwzględniane przez sądy stosujące przepisy u.s.p.p. Znajduje to potwierdzenie w orzecznictwie ETPC, który w wyroku pilotażowym z 7 lipca 2015 r. w sprawie Rutkowski i inni przeciwko Polsce, skargi nr 72287/10, 13927/11 i 46187/11, (...). Wyrok ten stał się bez wątpienia zasadniczym motywem uchwalenia ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw, wprowadzającej do przepisów u.s.p.p. m.in. art. 1 ust. 3 tej ustawy. (...) Zatem

wykładnia oraz stosowanie przepisów u.s.p.p., zarówno przed 6 stycznia 2017 r., jak i po tym dniu powinny uwzględniać treść art. 6 ust. 1 i 13 Konwencji, ugruntowane na tym tle orzecznictwo ETPC, cel wprowadzenia do systemu prawa środka prawnego w postaci skargi na przewlekłość postępowania oraz kontekst wynikający z treści art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i wypracowane na tym tle orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego”.

Należy zauważyć, że postępowanie klauzulowe jest samoistnym, odrębnym postępowaniem w sprawie (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z 18 stycznia 2017 r., III SPZP 2/16).

Z powyższego wynika, że co do zasady dopuszczalne jest merytoryczne rozpoznanie sprawy w tym postępowaniu przez Sąd Najwyższy jako sąd przełożony i wyższego rzędu nad Sądem Apelacyjnym. Nie stoi na przeszkodzie rozpoznaniu merytorycznemu skargi na przewlekłość okoliczność, że została ona wniesiona po dacie wydania prawomocnego orzeczenia przez sąd drugiej instancji, w sytuacji gdy dotyczy przewlekłości odrębnego, samodzielnego postępowania o nadanie klauzuli wykonalności. Istota postępowania o nadanie klauzuli wykonalności polega na tym, że z reguły toczy się ono po uprawomocnieniu się orzeczenia.

W sprawie ustalono, że Sąd Apelacyjny w (...) w dniu 4 grudnia 2019 r. wydał wyrok w sprawie oznaczonej sygn. akt I AGa (...), zmieniający wyrok Sądu I instancji (niesporne). W dniu 5 grudnia 2019 r., Powód wysłał wniosek o nadanie klauzuli wykonalności. Przesyłka została doręczona do Sądu 9 grudnia 2019 r. W dniu 30 kwietnia 2020 r. Skarżący złożył skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. W dniu 12 maja 2020 r. wydano postanowienie oddalające ww. wniosek. Po ponownym złożeniu wniosku (wpływ do Sądu Apelacyjnego w (...) 21 maja 2020 r.), ostatecznie 18 czerwca 2020 r. nadano klauzulę wykonalności nakazowi zapłaty Sądu Okręgowego w G. z 12 stycznia 2018 r., sygn. akt IX GNc (...).

W świetle powyższych ustaleń nie można uznać, że w sprawie nastąpiła przewlekłość postępowania w rozumieniu u.s.p.p. Na taką ocenę Sądu Najwyższego wpływ mają trzy zasadnicze argumenty.

Po pierwsze, rozpoznanie wniosku Skarżącego z 5 grudnia 2019 r. (wpływ

do Sądu Apelacyjnego w (...) 9 grudnia 2019 r.), w dniu 12 maja 2020 r. w świetle całokształtu okoliczności sprawy (zwłaszcza pandemii COVID-19, o czym niżej), nie może zostać uznane za naruszające prawo strony do rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki. W postanowieniu z 8 maja 2020 r., I NSP 41/18, Sąd Najwyższy przedstawił rozumowanie, w myśl którego *per analogiam* upływ czterech miesięcy w postępowaniu klauzulowym nie implikuje jeszcze jednoznacznego wniosku o przewlekłość postępowania. Co istotne, stan faktyczny powołanej sprawy nie napotykał nadzwyczajnych trudności, podczas gdy w niniejszej sprawie nieco ponad 5 miesięcy oczekiwania na wydanie postanowienia (co nastąpiło 12 maja 2020 r.) przypadło na okres pandemii i w zasadzie zawieszenia pracy sądów. Innymi słowy, w tym konkretnym przypadku rozstrzygnięcie o zasadności wniosku A. F. z 5 grudnia 2019 r. zapadłe 12 maja 2020 r. nie naruszyło prawa Strony do sprawnego postępowania.

Po drugie, podzielić należy pogląd, w myśl którego celem u.s.p.p. jest przede wszystkim przeciwdziałanie przewlekłości w czasie trwania postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 maja 2005 r., III SPP 76/05). Uzyskanie od Skarbu Państwa konkretnej sumy pieniężnej (od 2.000 zł do 20.000 zł) stanowi sankcję dla Państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2019 r., I NSP 78/18). Takie „odszkodowanie” ma jednak charakter subsydiarny wobec zasadniczego celu skargi na przewlekłość – swoistego „ponaglenia” konkretnego sądu do wzmożenia wysiłków na rzecz sprawnego rozpoznania sprawy. Cel ten został w niniejszym postępowaniu bez wątpienia zrealizowany, skoro skarga została przesłana do Sądu Apelacyjnego w (...) 30 kwietnia 2020 r. (wpływ: 7 maja 2020 r.), a postanowienie o oddaleniu wniosku o nadanie klauzuli wykonalności zostało wydane 12 maja 2020 r. Od wpływu skargi na przewlekłość do rozpoznania wniosku upłynęło zatem kilka dni. Innymi słowy, skarga spełniła swój zasadniczy cel – doprowadziła do rozpoznania sprawy (wniosku) w przeciągu mniej niż tygodnia od dnia jej wpływu. Bez wątpienia „zmobilizowała” ona Sąd do działania i zabezpieczenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki.

Jedynie na marginesie podkreślić należy, że wniosek Skarżącego z 5

grudnia 2019 r. został oddalony. Ponowny, prawidłowy wniosek o nadanie klauzuli wykonalności został złożony już po wniesieniu skargi na przewlekłość (wpływ 21 maja 2020 r.). Jego rozpoznanie w dniu 18 czerwca 2020 r. określić należy jako sprawne, co potwierdza, że złożona przez Powoda skarga na przewlekłość wywołała także długofalowy skutek – doprowadziła do uzyskania przez Skarżącego klauzuli wykonalności, a więc do zakończenia postępowania zgodnie z jego żądaniem.

Po trzecie, w tej konkretnej sprawie nie można nie uwzględnić obiektywnych zdarzeń do jakich doszło w kraju w związku z pandemią tzw. koronawirusa (COVID-19). W odpowiedzi na skargę Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) powołał się na liczne akty prawa powszechnie obowiązującego, jak i na własne zarządzenia, mocą których m.in. wstrzymano wysyłkę korespondencji sądowej, jak i „wygaszano” pracę sekretariatów. Istotne znaczenie ma tu zwłaszcza przywołany wyżej art. 15zzs ust. 11 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, wyłączający odpowiedzialność sądów za beczynność, przewlekłość lub naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w okresie pandemii. Choć w ocenianym okresie grudzień 2019 r. – maj 2020 r. o okolicznościach nadzwyczajnych można mówić dopiero od początku marca, to jednak nie sposób stwierdzić by nie miały one wpływu na ogólny termin załatwienia sprawy. Pandemia stanowi bez wątpienia stan tzw. siły wyższej (*vis maior*), za który nie sposób przypisać odpowiedzialności, także finansowej, Sądowi Apelacyjnemu w (...) Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 12 ust. 1 u.s.p.p., orzekł jak w sentencji.